

Marta Moravcová 2013: Dynamika kamenných surovin štěpané industrie paleolitu a mezolitu Čech. Disertační práce, 261 stran.

Posudek oponenta
vypracoval: PhDr. Mgr. Petr Šída, Ph.D.

Předložená práce Mgr. Marty Moravcové se na 197 stranách textu a 64 stranách příloh věnuje studiu dynamiky kamenných surovin štěpané industrie paleolitu (mladého) a mezolitu Čech. Práce je rozdělena do 7 kapitol, ke kterým je připojeno cizojazyčné shrnutí (anglicky a italsky), seznam použité literatury a zkratk a soupisy obrázků, tabulek a hodnocené kamenné industrie.

První dvě kapitoly jsou věnovány uvedení do problematiky. V první - úvodní - kapitole se autorka podrobně věnuje vymezení prostorového a časového rámce práce a také detailnímu popisu historie zájmu o kamenné suroviny v našem prostředí.

Druhá úvodní kapitola je věnována popisu současného stavu bádání v regionech severních, středních, jižních a západních Čech, tedy v těch, ze kterých je dostupné dostatečné množství publikovaného a hodnotitelného archeologického materiálu, který pak mohla autorka zařadit do syntézy v rámci své práce.

Třetí kapitola definuje otázky, které chce autorka řešit, a cíle, jichž chce analýzou dosáhnout. Součástí této teoretické kapitoly je i teoretický model kamenných štěpaných artefaktů a jejich pozice v rámci archeologické kultury. Teoretická východiska, se kterými autorka pracuje, jsou dostatečně jasně představena a poskytují jasnou představu o tom, čeho chce práce dosáhnout.

Ve čtvrté kapitole jsou detailně představeny lokality, u kterých bylo v rámci práce provedeno nové detailní určení složení kamenných surovin. Autorka nově determinovala soubor o velikosti několika tisíc kusů, což v kombinaci s využitím publikovaných informací (využívány jsou ty, kde je určení surovin provedeno dostatečně precizně) považují za dostatečně velký soubor pro vyvozování závěrů, ke kterým dále autorka dochází. Vedle revize surovin by si některé kolekce zasloužily i revizi datování, které ne zcela odpovídá (například v Janovicích - J. Eigner - musí evidentně existovat i mezolitická příměs, protože trojúhelníky v pozdním paleolitu nenacházíme). Tento drobný problém ale nezpůsobuje významný zásah do validity závěrů.

V páté části autorka provádí analýzu získaných dat pomocí formalizovaného postupu vektorové syntézy a to jednak v rovině surovinové skladby celých kolekcí, jednak v rovině surovinového složení retušovaných nástrojů.

V rámci složení celých kolekcí byly identifikovány důležité trendy definované čtyřmi faktorovými skupinami. Tyto abstraktní matematické struktury následně autorka identifikuje s konkrétními strukturami v rámci archeologického materiálu. Některé z nich tušíme jaksí mimochodem již dlouho (například dominance SGS v mladém paleolitu je zřejmá na první pohled, objevení pruhovaných rohvců v pozdním paleolitu, celkově větší pozdně paleolitický exploatační areál oproti menšímu mezolitickému), některé jsou zcela nové (kontraindikace SGS vůči neurčeným rohvcům, interpretace maloobjemových příměsí jako výměny mezi skupinami). Je potěšující vidět, že struktury "tušené" se v plné síle objeví díky matematické analýze a že jsou dokonce obohaceny o další, které na první pohled nevidíme. Samozřejmě můžeme vidět další okna, která nám analýza otevírá (bylo by například zajímavé zkusit porovnat struktury viditelné v surovinovém složení s konkrétním přehledem autorů

petrologického určení, abychom se ujistili, že se nejedná o artefakt metody; dále by se dalo zaměřit na marginální suroviny, kde by ale bylo nutné podrobit revizi podstatně větší množství souborů a materiálu - například termín limnosilicit, rohovec typu Líně, opáljaspis a silicit karbonské pánve může u různých autorů popisovat stejný typ suroviny), to ale považuji u dobré práce za samozřejmost. Součástí nových řešení a postupů nutně musí být i nové otázky, v tom je třeba spatřovat vědecký přínos kvalitní práce.

V šesté kapitole autorka detailně popisuje základní suroviny českého mladého paleolitu a mezolitu a proměny jejich šíření v čase a prostoru. Sedmá kapitola pak shrnuje výsledky celé práce.

Zhodnocení významu práce pro obor

Předložená práce představuje první přehled rozptylu surovin českého mladého paleolitu až mezolitu zpracované na základě pokročilé matematické analýzy. Jako první vytyčuje metodu práce a definuje výchozí model proměn ekonomiky surovin kamenných industrií. Přitom kamenné suroviny neodrážejí jenom aktuální hmotné potřeby pravěkých komunit, ale i například využívaný geografický prostor, kontakty s dalšími komunitami, či neutilitární preference pravěkých lidí. Práce tak nepřináší informace k úzké problematice, ale umožňuje tvořit závěry a definovat nové otázky k velmi širokému spektru problémů.

Vyjádření k postupu řešení problému, použitým metodám a splnění určeného cíle

Postup řešení je logický a odpovídající, stejně jako použité metody. Vše je podrobně a srozumitelně v práci popsáno a vytyčené cíle autorka splnila.

Stanovisko k výsledkům disertační práce a k původnímu konkrétnímu přínosu předkladatele disertační práce

Viz úvodní text.

Vyjádření k systematice, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce

Předložená práce je přehledně a správně uspořádaná. Jednotlivé části textu na sebe logicky navazují. Práce je přehledná a po formální stránce velmi zdařilá. Jazyková úroveň textu je velmi vysoká. V textu najdeme pouze minimální množství překlepů a chyb, které jsou v takto rozsáhlém textu omluvitelné.

Vyjádření k publikacím studenta

Autorka publikuje samostatně i v týmu, účastní se domácích i zahraničních konferencí a podílí se na řešení vědeckých grantů. M. Moravcová se plně zařadila mezi publikující členy české archeologické komunity.

Předloženou disertační práci M. Moravcové **jednoznačně doporučuji** k obhajobě.

V Lysé nad Labem 27.12.2013
PhDr. Mgr. Petr Šída, Ph.D.

